

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ. ВІДПОВІДІ НА ОСНОВНІ ЗАПИТАННЯ (РОЗ'ЯСНЕННЯ ОСВІТЬОГО ОМБУДСМЕНА)

Звертаємо увагу, що з метою зменшення ризиків завдання шкоди життю і здоров'ю, враховуючи поточну ситуацію в країні та керуючись інтересами педагогічних працівників, які атестується в умовах воєнного стану, Міністерством освіти і науки було рекомендовано перенести атестацію педагогічних працівників ([Лист МОН від 15.03.2022](#)).

Також дивіться [Лист МОН від 21.10.2022 № 1/12392-22](#) "Про атестацію та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у період воєнного стану в Україні".

Кожен педагогічний працівник закладу загальної середньої освіти зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень та педагогічну майстерність, підвищувати кваліфікацію – тобто опановувати нові та вдосконалювати раніше набуті компетентності в межах своєї професійної діяльності або галузі знань (частина 2, статті 54 та частина 6 статті 18 [Закону України "Про освіту"](#)). Процедура підвищення кваліфікації визначається частиною шостою статті 59 Закону України "Про освіту" та [Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників](#).

Загальний обсяг підвищення кваліфікації вчителя **не може бути меншим за 150 годин на п'ять років** (пункт 16 [Порядку](#)). Педагог самостійно обирає форми, різновиди, напрями, а також суб'єкта підвищення кваліфікації – тобто того, хто йому може надати освітні послуги з підвищення кваліфікації (пункт 7 [Порядку](#)).

Служба освітнього омбудсмена підготувала [роз'яснення](#) щодо підвищення кваліфікації. Публікуємо їх повністю.

- коли і як складається план підвищення кваліфікації?
- як до складання плану долучається педагог?
- якими мають бути програма підвищення кваліфікації?
- які документи засвідчують підвищення кваліфікації?

- які є проблеми в підвищенні кваліфікації та які пропозиції їх вирішення?

ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПЛАНУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Підвищення кваліфікації педпрацівників закладів освіти забезпечують засновники (або уповноважені ними органи) та органи управління відповідних закладів освіти (пункт 1 [Порядку](#)).

Складання орієнтовного плану підвищення кваліфікації

Щороку в закладі освіти складається **орієнтовний план підвищення кваліфікації педпрацівників на наступний рік**, який затверджується педагогічною радою й оприлюднюється на інформаційному стенді закладу освіти та на його вебсайті або сайті органу, у сфері управління якого перебуває заклад освіти, **протягом двох робочих днів з дня його затвердження, але не пізніше 25 грудня поточного року**.

План повинен містити інформацію про загальну кількість педпрацівників, які підвищуватимуть кваліфікацію, основні напрями та орієнтовний перелік суб'єктів підвищення кваліфікації і враховувати пропозиції педагогів. На підставі орієнтовних планів суб'єкти підвищення кваліфікації, що фінансуються з обласних бюджетів, та їхні засновники щороку формують регіональне замовлення для потреб відповідних областей (пункт 17 [Порядку](#)).

Пропозиції педагогічного працівника щодо підвищення кваліфікації

Після затвердження кошторису закладу освіти на рік керівник (уповноважені ним особи) невідкладно оприлюднюють загальний обсяг коштів, передбачених для підвищення кваліфікації працівників, які мають право на підвищення кваліфікації за рахунок коштів державного та / або місцевого бюджетів, а також за рахунок інших коштів, передбачених у кошторисі для підвищення кваліфікації (пункт 17 [Порядку](#)).

Отримавши цю інформацію, кожен педпрацівник, який має право на підвищення кваліфікації за рахунок зазначених коштів, упродовж 15 календарних днів подає керівнику закладу освіти (уповноваженій ним особі) пропозицію до плану підвищення кваліфікації на відповідний рік, яка містить інформацію про тему (напрям, найменування) обраної програми (курсу, лекції, модуля тощо),

форми, обсяг (тривалість), суб'єкта (суб'єктів) підвищення кваліфікації, вартість підвищення кваліфікації або про безоплатність такої освітньої послуги (пункт 17 [Порядку](#)).

Педагогічна рада розглядає ці пропозиції і затверджує план підвищення кваліфікації на відповідний рік у межах коштів, затверджених у кошторисі закладу освіти за всіма джерелами надходжень на підвищення кваліфікації на відповідний рік (за винятком самостійного фінансування підвищення кваліфікації педагогічними та науково-педагогічними працівниками) (пункт 18 [Порядку](#)). Докладно про те, яка інформація повинна міститися в плані підвищення кваліфікації – у пункті 19 [Порядку](#).

Укладення договору між закладом освіти та суб'єктом підвищення кваліфікації

На підставі плану підвищення кваліфікації керівник закладу освіти (уповноважена ним особа) укладає між закладом освіти та суб'єктом (суб'єктами) підвищення кваліфікації договір про надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації на відповідний рік (пункт 20 [Порядку](#)).

Не пізніше 25 грудня працівник повинен повідомити керівника закладу освіти або уповноваженій ним особі про стан проходження ним підвищення кваліфікації у поточному році з додаванням копій отриманих документів про підвищення кваліфікації. Ця інформація зберігається в особовій справі працівника відповідно до законодавства.

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Суб'єктом підвищення кваліфікації може бути заклад освіти або його структурний підрозділ, наукова установа або інша юридична чи фізична особа, фізична особа-підприємець, яка здійснює освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних працівників (пункт 9 [Порядку](#)). Саме суб'єкт підвищення кваліфікації затверджує програму підвищення кваліфікації й видає педпрацівнику документ про підвищення кваліфікації. Суб'єкти підвищення кваліфікації зобов'язані оприлюднювати кожен власну програму підвищення кваліфікації на своїх сайтах (пункт 10 [Порядку](#)).

Програма підвищення кваліфікації повинна містити інформацію про:

- ✓ її розробника (розробників);
- ✓ найменування;
- ✓ мету;
- ✓ напрям;
- ✓ зміст;
- ✓ обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та / або кредитах ЄКТС;
- ✓ форму (форми) підвищення кваліфікації;
- ✓ перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться / набуватимуться (загальні, фахові тощо) (пункт 10 [Порядку](#)).
- ✓ Окрім цієї обов'язкової інформації, програма може містити й іншу інформацію, докладніше – у пункті 10 [Порядку](#).

Тож коли знаходите на сайті курси підвищення кваліфікації, обов'язково перевірте, чи є в описі програма та чи вказана в ній ця інформація.

Обсяг (тривалість) програми підвищення кваліфікації визначається відповідно до її фактичної тривалості в годинах без урахування самостійної (позааудиторної) роботи або в кредитах ЄКТС з урахуванням самостійної (позааудиторної) роботи (пункт 10 [Порядку](#)).

ЯКИМ МАЄ БУТИ ДОКУМЕНТ ПРО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Документом, що засвідчує успішне проходження підвищення кваліфікації, може бути сертифікат, свідоцтво та інші документи.

Можна виокремити три основні вимоги до документа про підвищення кваліфікації: він має бути виданий суб'єктом підвищення кваліфікації, містити повну інформацію, відповідно до [Порядку](#), та бути у спеціальному реєстрі.

Відповідно до нових вимог, **у документі обов'язково зазначається така інформація:**

- ✓ повне найменування суб'єкта підвищення кваліфікації (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (у разі наявності) фізичної особи, яка надає освітні послуги з підвищення кваліфікації педпрацівникам (для фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб-підприємців);
- ✓ тема (напрямок, найменування), обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації у годинах та / або кредитах ЄКТС;
- ✓ прізвище, ім'я та по батькові (якщо є) особи, яка підвищила кваліфікацію;
- ✓ опис досягнутих результатів навчання;
- ✓ дата видання та обліковий запис документа;
- ✓ найменування посади (у разі наявності), прізвище, ініціали особи, яка підписала документ від імені суб'єкта підвищення кваліфікації та її підпис.

Технічний опис, дизайн, спосіб виготовлення, порядок видання та обліку документа про підвищення кваліфікації визначає сам суб'єкт підвищення кваліфікації (пункт 13 [Порядку](#)).

Також створюється **спеціальний реєстр виданих документів про підвищення кваліфікації**, який дає змогу атестаційній комісії перевірити, чи справді педагог пройшов таке навчання та чи документ дійсний. Тобто після того, як суб'єкт підвищення кваліфікації видав учителю документ, він має оприлюднити його в реєстрі на своєму сайті **упродовж 15 календарних днів після видання**.

У реєстрі документ про підвищення кваліфікації має містити таку інформацію:

- ✓ прізвище та ініціали педпрацівника, який пройшов підвищення кваліфікації;
- ✓ форму, різновид, тему (напрямок, найменування) підвищення кваліфікації та його обсяг (тривалість) у годинах або кредитах ЄКТС;
- ✓ дату видання та обліковий запис документа про підвищення кваліфікації (пункт 13 [Порядку](#) потім посилання).

Приміром, із реєстром сертифікатів ВД "Освіта" можна ознайомитися за посиланням и:

[тут](#) і [тут](#).

ПРОБЛЕМИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

1. Неоднакові вимоги до суб'єктів, які надають послуги з підвищення кваліфікації.

2. Суб'єкти, які надають послуги, не зазначають у багатьох випадках предмет проходження підвищення кваліфікації педпрацівників, що часто зумовлює проблеми в зарахуванні сертифіката.

3. Механізм фінансування підвищення кваліфікації приватними суб'єктами законодавчо врегульовано, але насправді він не функціонує та не є ефективним. Адже через те, що процедура закладання коштів на підвищення кваліфікації педпрацівниками ускладнена, вона не працює в належний спосіб та не є гарантією компенсації коштів. Тому частина педагогів змушені на вимогу керівництва закладу освіти проходити підвищення кваліфікації власним коштом або, як і раніше, в ІППО. Це, на думку освітнього омбудсмена, обмежує права педагогічних працівників.

До освітнього омбудсмена зверталися педпрацівники щодо відмови в компенсації за проходження курсів підвищення кваліфікації власним коштом в інших суб'єктів, пояснюючи тим, що механізму компенсації коштів немає, тому кошти не було виділено.

4. Якщо підвищення кваліфікації здійснюють приватні суб'єкти надання освітньої послуги, які встановлюють на свої послуги різні ціни, виникає проблема процедури та законності використання бюджетних коштів на оплату цих курсів.

5. Керівник закладу освіти не може бути повністю впевнений, що обраний педагогічним працівником суб'єкт підвищення кваліфікації надасть якісні послуги, а, відповідно, кошти будуть виділені в належний спосіб. Ця ж проблема може торкнутися зарахування сертифікатів.

6. Частина керівників закладів освіти неправомірно вимагають від педпрацівників проходити визначену кількість годин підвищення

кваліфікації на рік (наприклад, 30 щороку). Однак такого обмеження немає, педагог має право самостійно розподіляти 150 годин на 5 років.

Також із запровадженням карантинних обмежень педпрацівники змушені проходити курси підвищення кваліфікації в дистанційній формі, що зумовило надмірну витрату позаробочого часу через поєднання проведення уроків із використанням дистанційних технологій і проходженням курсів підвищення кваліфікації.

Якщо у вас виникають інші проблеми щодо підвищення кваліфікації, які тут не зазначені, освітній омбудсмен просить надіслати їх на електронну пошту: media@eo.gov.ua

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ

Описані вище проблеми частково вже знаходять своє вирішення через нормативне регулювання підвищення кваліфікації. Зокрема, 27.12.2019 р. під час засідання Кабінету Міністрів України затверджено зміни до [Порядку](#) підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Зокрема, виключено необхідність створювати додатково документ самооцінювання педпрацівником, а також знято вимогу щодо централізованого оприлюднення програм підвищення кваліфікації. Також уточнено структуру програми підвищення кваліфікації та етапи планування підвищення кваліфікації. У документі визначено завдання, основні напрями, форми, різновиди, особливості підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників різних типів закладів освіти, механізми визнання результатів підвищення кваліфікації

Також способом вирішення проблеми встановлення неоднакових вимог до суб'єктів, які надають послуги з підвищення кваліфікації, може стати встановлення вимог до інших суб'єктів щодо якості послуг, а саме до юридичної чи фізичної особи, у тому числі фізичної особи-підприємця, що провадить освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних та / або науково-педагогічних працівників.

Щоби розв'язати проблему фінансування підвищення кваліфікації, яку здійснюють приватні суб'єкти, потрібно розробити чіткий механізм фінансування цього процесу.

З огляду на відсутність встановлених законодавством норм щорічного підвищення кваліфікації, необхідного для проходження чергової атестації, МОН рекомендувало атестаційним комісіям, починаючи з 2020 року, встановити мінімальні вимоги щодо обсягу (кількості годин) підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, а саме:

- ✓ 30 годин, якщо завершення атестації припадає на 2020 рік;
- ✓ 60 годин, якщо завершення атестації припадає на 2021 рік;
- ✓ 90 годин, якщо завершення атестації припадає на 2022 рік;
- ✓ 150 годин, якщо завершення атестації припадає на 2023-й та наступні роки.

Так, [Міністерство освіти і науки надало роз'яснення](#), суть яких у тому, що педпрацівник самостійно визначає щорічний обсяг (кількість годин) підвищення кваліфікації. Жодних вимог до встановленого щорічного обсягу годин у відповідному плані підвищення кваліфікації немає.

Обсяг годин підвищення кваліфікації педпрацівників здійснюється за накопичувальною системою. Якщо обсяг підвищення кваліфікації визначається в кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, то 1 кредит дорівнює 30 годинам.

Тому, якщо дотримано всіх норм закону та між закладом освіти й суб'єктом підвищення кваліфікації було укладено договір і виданий сертифікат відповідає нормам пункту 13 [Порядку](#), не визнавати такий сертифікат – це порушення чинного законодавства.

Щодо педагогічних працівників, які викладають кілька предметів, то, відповідно до пункту 15 [Порядку](#), у разі викладання кількох навчальних предметів (дисциплін) педагогічні та науково-педагогічні працівники самостійно обирають послідовність підвищення кваліфікації за певними напрямками в міжатестаційний період у межах загального обсягу (тривалості) підвищення кваліфікації, визначеного законодавством.

Матеріал взято з сайту [Нова Українська школа](#) та доповнено матеріалами з офіційного сайту МОН України.